

Przystanek matura

Zadania i ćwiczenia ułatwiające przygotowanie się do egzaminu maturalnego z języka polskiego

Wypowiedź ustna: Wyjaśnij, odwołując się do podanego fragmentu powieści "Świat do góry nogami" Beaty Ostrowickiej i do innego tekstu literackiego, jaką funkcję może pełnić język potoczny w utworach literackich.

MAJ dziewiątego, środa

Jestem już jedną nogą na korytarzu, gdy chemica łapie mnie za łokieć.

– Porozmawiajmy.

Wracamy do klasy. Kładę plecak na ławkę. Chemica już wskoczyła na katedrę. Siedzi na niej i majta nogami. Czego ona ode mnie chce?

– Podejdz. – Kiwa na mnie. Otwiera dziennik. Powoli przekłada kartki. – Przypatrz się swoim ocenom. Właściwie to mogłabyś powiedzieć, żebym się nie wtrącała, bo nawet nie jestem twoją wychowawczynią, ale czy ona rozmawiała z tobą?

– Raz. Na samym początku.

– I co?

– Powiedziała, że jej przykro i że... – urywam.

– Że co? – podchwytuje.

– Że czas uleczy. Że trzeba czasu... – w moim głosie brzmi gorycz. Wszyscy mi to w kółko powtarzają – dorzucam.

Chemica spogląda na mnie uważnie. W jej spojrzeniu widzę smutek i coś jeszcze, czego nie potrafię określić. [...] Wzrok wychowawczyni nie wyrażał nic.

– To prawda.

– Nie.

– Prawda – kiwa głową, aż rozsypują się jej na ramionach ciemne włosy – choć trudno ci teraz w to uwierzyć.

– A kiedy uwierzę? Ile czasu mi to zajmie?

– Mnie zajęło osiem lat. – Cisza. W głowie pustka. Za drzwiami szkolny gwar. – Ale mnie było gorzej niż tobie.

– Gorzej?

– Jednocześnie straciłam oboje rodziców. Mieli wypadek. Zostałam sama. Siedmioletnia dziewczynka. Najpierw byłam w jednym domu dziecka, potem u ciotki, później w innym domu dziecka... Byłam sama jak palec. Rozumiesz? Sama! Samiutka! Masz ojca. I brata, tak?

– Jeszcze siostrę. – O Kuce nie można zapomnieć.

– No widzisz. Nie jesteś sama... I nie będziesz smutku dźwigać całe życie... Uwierz mi. Ale z tym... – wskazuje na dziennik – musisz coś zrobić.

(Beata Ostrowicka "Świat do góry nogami", fragment)

PYTANIE 1

Co to jest styl wypowiedzi? Uzupełnij puste miejsca stosownymi wyrazami i zastosuj je w odpowiedniej formie.

funkcja, język, sytuacja, wypowiedź

Styl to charakterystyczny sposób ukształtowania, za pomocą środków dobranych do, celu i wypowiedzi.

ODPOWIEDŹ

Styl to charakterystyczny sposób ukształtowania **wypowiedzi**, za pomocą środków **językowych** dobranych do **sytuacji**, celu i **funkcji** wypowiedzi.

PYTANIE 2

Wymień rodzaje stylów.

ODPOWIEDŹ

Style: potoczny, naukowy, urzędowy, artystyczny, publicystyczny.

PYTANIE 3

Określ sytuację przedstawioną w powyższym fragmencie utworu.

ODPOWIEDŹ

Jest to rozmowa nauczycielki z uczennicą. Dotyczy ona sytuacji, w jakiej znalazła się dziewczyna po śmierci mamy. Nauczycielka zaniepokojona jest słabymi ocenami uczennicy i namawia ją do ich poprawy. Nauczycielka opowiada o swoich rodzicach, których jako dziecko straciła w wypadku samochodowym. Chce, pomimo trudnej sytuacji w jakiej znalazła się jej podopieczna, podnieść ją na duchu, zmotywować do nauki. Podkreśla, że sytuacja dziewczyny jest korzystniejsza od tej, w jakiej ona się kiedyś znalazła, bo uczennica ma tatę i rodzeństwo i może liczyć z ich strony na wsparcie i nie jest samotna w smutku i nieszczęściu.

PYTANIE 4

Podaj z tekstu 5 przykładów wyrazów lub wyrażeń charakterystycznych dla stylu potocznego.

ODPOWIEDŹ

Na przykład: chemica, majta nogami, łapie mnie, kiwa na mnie, nie wtrącała się

PYTANIE 5

Jaki rodzaj wypowiedzeń dominuje? Do każdego rodzaju podaj po 3 przykłady.

- A. zdania pojedyncze -
- B. równoważniki zdań -
- C. zdania urwane -

ODPWIEDŹ

- A. zdania pojedyncze - Porozmawiajmy. Wracamy do klasy. Otwiera dziennik.
- B. równoważniki zdań - I co? Na samym początku. Jeszcze siostrę.
- C. zdania urwane - Że trzeba czasu... Nie jesteś sama... Powiedziała, że jej przykro i że...

PYTANIE 6

Jakie emocje uczennicy wyrażone są w jej wypowiedzi? Podaj 3 przykłady.

ODPOWIEDŹ

Na przykład: smutek, żal, zwątpienie, gorycz

PYTANIE 7

Wskaż inny tekst literacki, w którym występuje styl potoczny.

ODPOWIEDŹ

W "Pamiętniku z powstania warszawskiego" Mirona Białoszewskiego występuje słownictwo zaczerpnięte z języka potocznego. Także i rodzaj wypowiedzeń: zdania pojedyncze, równoważniki zdań, zdania urwane wskazują na obecność stylu potocznego.

PYTANIE 8

Jaki jest wniosek?

ODPOWIEDŹ

Styl potoczny charakterystyczny jest dla codziennych sytuacji. Wypowiedzi są spontaniczne, często pod wpływem chwili. Zawierają duży ładunek emocjonalny. Utwory literackie, w których pojawia się styl potoczny są wiarygodne.